

ئەو دەمەي مەرۇف دلسوزانە ستران دەپىرەت

ئويندەنەو دەپەكى كىشى بۇ پەنباو سى سترانى عاشقانى شەمس لەنگەردى

مەھمەد كوردۇ

بەشى دووھەم كوتابى

دوای خویندەنەو دەي شىعەرەكانى شەمس لەنگەردى، يەكەمىن ھەستىكە كە لە مندا دروستىبوو ئەو دەيوو كە گومانم نەبوو لە بەردەمى شاعىرىكى گىرنگدام. ھەستىمكرد شىعەرىك دەخوینمەو ھەجوازە لەو شىعەرەنەي پېشىتر خویندەنەو مەنەو. ھەر لەخۇمەو ھە كۆلۇمبىس بىر كەوتەو كە ئەمىرىكى دۇزىيەو، ھەستىمكرد منىش كىشورەرىك يان راستىر دىنەيەكى تازەم دۇزىيەتەو. ئەم ھەستە بۇ من ماىەي خۇشحالىيەكى گەورە بوو. بەم بۇنەيەو زۆرتىن پىرۇزبايىو گەرمترىن دەستخۇشى لە مەريوان ھەلەبجەي دەكەم كە ئەم دەقە جوانانەي ھەلبۇزاردووەو بەو زمانە جوانە كىردوونى بەكوردى. ھەلبەت دەبىت ئەو ھەش بلىم كە من فارسى نازانم قەسەكانم تەنھا پەيوەندىيان بەو ھەگىرانە كوردىيەكەو ھەيە.

من لەم خویندەنەو كورتەدا دەمەوئىت تەنھا قەسە لەيەك لایەنى شىعەرەكانى شەمس لەنگەردى بەكەم، كە بەلای مەنەو ديارترىن تايبەتەندى شىعەرەكانى ئەو لەو لایەنەدايە. مەبەستم ناراستەوخۇيە لە زمان و وینە شىعەرىيەكانى ئەم شاعىرەدا. ئەم، بۇ ئەو دەي خۇي لە شىعەرىكى راپۇرتئامىز پىاريزىت و گەمەيەك بەوشەكان بىكات و لە تەنىشتى يەكيان ھەلبىگىرىت و بەجۇرىكان دابىنەتەو لە زاكىرەي خوینەردا بىمىنەو، ھەولەدات ھەرگىز، يان زۆر دەگمەن و بە ناچارىي نەبىت، شتەكان بە راستەوخۇي دەرنەبىت. بۇ نمونە كاتى دەيەوئىت بە دلدارەكەي بلىت: من ناتوانم تو لە بىرى خۇم بىمەو، بەم شىوہ راستەوخۇيە پىي نالىت، بەلكو دەلىت:

لە بىرم كىردوويت

وەك چەقۇيەك لە دلدا

چەند دەربىرىنىكى سادەو چەند شاعىرانەيە، ئاخىر كى ھەيە لە دنيايدا بتوانىت چەقۇيەك لە نىو دلدا لە بىر بىكات؟! ئاخۇ بەراستى ئەوانەي قول قول لەنىو دلماندا دەژىن، لەبىر كىردىيان لە لەبىر كىردىنى چەقۇيەك ناچىت لە دلدا؟! چەقۇ ھىمايەكى ئاشكرای دلرەقى و ئازارەبخشىنە، شەمس دەيەوئىت لەرىگای ئەم چواندەنەو زۆر ناراستەوخۇ پىمانبلىت عەشق رەھەندى دلرەقى و ئازارىشى ھەيە، بەلام جوانىيەكانى ئەو ھەندە زۆر گەورەو شىرىن، كە ئەو دلرەقى و ئازارەش جوان دەكەن و وا دەكەن عاشق ئەوانىشى خۇشبوئىت.

دەيەوئىت پىمان بلىت عەشق ئەو ھەندە بەدەسەلات و خاوەن چەبەرەوتە كە رەنگى خۇي تەنانت بە دلرەقى و ئازارىش دەبەخشىت و واش لە مەرۇقەكان دەكات كە ئەويان خۇشويست و قەدەرى خۇيان بەو سپارد، ئىدى ھەموو ئەو شتەنەشيان خۇشبوئىت كە رەنگى ئەويان لەخۇگرتووە.

نەخشەيەك لە بەھەشتەو دەبىنم لە دوورەو

لەگەل دوو رووبارى ھەنگوينا بە خشكە خشك

خۇيان دەگەيەننە مالەكەي من.

چەند جوانە، بۇ ئەو دەي بە دلدارەكەي بلىت تو بەھەشتى منىت، يان تو بەھەشت بۇ من دەسازىنىت، چە شاماتىكى شاعىرانەي رەخساندووە.

بالى لەنەخشەيەكى بەھەشت رواندووەو رووبارە ھەنگوینەكانى بەھەشتى بەرادەيەك بەعەشقى خۇي سەرسام كىردووە،

كە ئۇقرەيان لىھەلگىراوہو بە خشكە خشك خۇيان دەگەيەننە مالى ئەو، كە مالى عەشقە لە راستىيدا. بۇ ئەو دەي باشتر لە ناراستەوخۇيى زمان و وینە شىعەرىيەكانى شەمس تىبگەين، دەبىت بىرسىن: بۇچى نەخشەكە يەك نەخشەيەو رووبارە ھەنگوینەكان دووان؟ نەخشەكە كامەيەو رووبارەكان كامانەن؟ دەشیت نەخشەكە خۇدى دلدارەكەيەي و

ر و ب ا ر ه

ھەنگوینەكانىش مەمكەكانى دلدارەكەي بن.

شەمس بەم شىوہ پىمان دەلىت: دلدارەكەم لەجوانىيدانەخشەيەكى بەھەشتەو مەمكەكانى دوو رووبارى ھەنگوین. ئەو دەتوانىت بە جوانى مېھرەبانىيەكانى خۇي ديارىيەك لەبەھەشتەو بە چاوو بە روحى من بېخشىت و دوو رووبارى ھەنگوینىش بختە بەردەست، تاكو بتوانم ئۇقرە بگرم و ھەست بە ئارامى بەكەم.

بەلى ئەو بە جوانى مېھرەبانىيەكانى خۇي ئەم كارە بۇ من دەكات و منىش بە سترانە عاشقەكانەم بە دلە لىوانلىو لە عەشقەكەم ئەو ھەتا بالم لەو رواندووەو رووبارە ھەنگوینەكانىم خستتە سەماو واملېكردوون بە خشكە خشك خۇيان بگەيەننە مالەكەم.

بۇنى كراسەكەت وەك بەفرى بەھار ھەموو ژوورەكانى سپىكردووە. ئەمە لەبرى ئەو دەي بلىت بۇنى كراسەكەت مالى من سپىو رووناك دەكاتەو، يان لەبرى ئەو دەي بلىت تو مالى من سپىو رووناك دەكەيتەو. بىگومان كراس دەلالەتتىكى (جنسى) ھەپەو شەمس دەيەوئىت زۆر ناراستەوخۇ بلىت من ناتوانم عەشق و جنس لەيەكەي جىباكەمەو تەنھا بە رووبارە ھەنگوینەكان -كە ئەوانىش دەلالەتتىكى جنسىيان ھەيە بەلام بەجۇرىكى دى- ئۇقرە بگرم و ئارام بىمەو.

دەيەوئىت پىمان بلىت ئەوە جنسە لەگەل خۇشەويستەكانماندا كە دەتوانىت وەكو

بەفرى بەھار روحمان فىنك بىكاتەو ھەو ژوورە رەشو تارىكەكانمان بۇ سپىو رووناك بىكاتەو.

شتىكى دى كە واما لىدەكات ئەم كۆپلەيە بەم شىوہ جنسىيە بخوینىيەو، بۇنى ئەو كراسەيە.

بۇن جگە لەو دەي پەيوەندى راستەوخۇي بە خەبەر كىردەنەو دەي ھەستى جنسىيەو ھەيە لە مەرۇقدا، پەيوەندى قولى بەو شتەشەو ھەيە كە ئەو بۇنەي ھەلگرتووە. بۇنى كراس لە راستىيدا بۇنى لەشى خاوەنەكەيەتى.

واتە شەمس وىستوىەتى بلىت بۇنى لەشى تو نەك كراسەكەت، يان راستىر لەشى تو نەك كراسەكەت، روحى داگىرساوى

من فىنك دەكاتەو ھەو ژيانى رەشو تارىكە سپىو رووناك دەكاتەو. وەلى ئەو

لەبرى ئەم راستەوخۇيە ھەولىيادەو ناراستەوخۇيە ئەمە بلىت.

تو خۇرى پشكوتوويت و خۇيى گىلاسە نەگەيوەكان لە خۇتا دەشارىتەو. شەمس لە رىگای ئەم چواندانەو بە شىوہيەكى زۆر ناراستەوخۇ شاعىرانە وەسفى

دلدارەكەي دەكات كە رەنگى سوورو سپى، يان سپىو ئالە، وەلى وەك دەبىنن بەھىچ جۇرىك نە وشەي سپىو نە سوور، يان ئالى بەكار نەھىناو.

نغروبە

نغروبە لە ئاوى دەرياچەكانداو ئاوەكە بشۇ نغروبە لەدەشتى ئاگرى تىنوودا و ئاگر گەرمىكەرەو ھە

دەم بخەرە ناو دەمى زەوى گىيانىكى نوئى بەم مردووە بېخشە. وەك دەبىنن شەمس لىرەدا لەبرى ئەو دەي بلىت تو دەتوانىت روحى من، يان ژيانى من بشۇرىت و پاكى بگەپتەو، ناراستەوخۇدەلىت تو دەتوانىت ئاويش بشۇرىت!

لەبرى ئەو دەي بلىت تو دەتوانىت روحى من، يان ژيانى من گەرم بەكەپتەو، بە ناراستەوخۇيەكى شاعىرانەدەلىت تو دەتوانىت ئاگرىش گرم بەكەپتەو.

لەبرى ئەو دەي بلىت تو دەتوانىت دەم بخەيتە ناو دەمى من و گىيانىكى نوئى پىبەخشىت، كە بى توئى وەكو مردوويەكى لىكردووم، دىسان ناراستەوخۇ شاعىرانەدەلىت تو دەتوانىت گىيانىكى نوئى بە زەويش بېخشىت كە بەبى تو ئەويش مردووە.

پىبەكەنو كەشتىيەكى ئاوارە رىنمابى بەكە بەرەو دوورگەيەك كە تەنيا كالای بۇ تو پىبە.

ئەمە لەبرى ئەو دەي بلىت من كە من ھەموو كالاکانم بۇ تون، بەبى تو سەرگەردانم و نازانم روو بەكەمە كۆي و بچمە لای كى؟

شەمس لەجىياتى ئەو دەي بلىت تو لەمانگ جوانترىت و ئەو سەرسامە بە جوانى تو، دەلىت: مانگ ھەزار سالە دوايىن دەستتووسەكانى خۇي بۇ تو دەنيرىت.

لە جىياتى ئەو دەي بلىت من بۇيە دلم بەمەرۇقوونى خۇم خۇشە، كە دەتوانم لەگەل تو قەسەبەكەم، دەلىت:

باو ھەوا بىر لەو دەكەنەو

بۇچى مەرۇف نىن

تا لەگەل تۇدا بدوئىن.

لەجىياتى ئەو دەي بلىت عەشق دەتوانىت لە تارىكتىن و رەشتىن روژو مانگو سالەكاندا دل و روح بوونى مەرۇف رووناك بىكاتەو، دەلىت:

ئەمشەو

زەرياکان رەشن

باورته ورتى رەشە

بالندەو گىلاسەكانىش رەشن

دلى من رووناكە

تو دىت.

دوچار لەجىياتى ئەو دەي بلىت تو نىخ بە ژيان و بوونى من دەبەخشىت و نەمىرم دەكەيت و دەمبەيتە ئاستى (حافزەو، دەلىت:

شوشەيەكى ساختە بووم

كىردتم بە بلور

زارىكى بىكەك بووم

كىردتم بە ئايەتى نوور

تارمابىك بووم

كىردتم بە ھەتاويك

دەنگە دەنگىك بووم

كىردتم بە مۇسقىاى فاگنەر

لەبەردىكى شكاووہ

بە بودايەك،

لە تەقىنەو دەي ئەستىرەيەكەو

منت كىردە نەيزەكىك

تا بفرم و

بگەومە ناو غەزەلەكانى حافزەو.

ئىدى لەم جۇرە دەربىرەن دەستەواژەو وینە شىعەرىيە لای شەمس زۆرن و ئامادەي بەردەواميان ھەيە و تانىويانە زمانى ئەو

بگەن بە زمانىكى شىعەرىي چىرو ناراستەوخۇو ئىحابەخش و خەيال تەقىنەرەو، وەلى بەداخەو ئىمە لىرەدا بواری ئەو ھەمان نىيە ھەمويان بەسەر بەكەينەو. ھىوادارىن تانىيىتمان بەو چەند نمونەيە مەبەستەكەمان بەباشى روون بەكەينەو. دووبارە پىرۇزبايى و دەستخۇشى لە وەرگىرى ئەم دىوانە (بچوك، بەلام گەورە) يە دەكەم.